

УДК: 378.14

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-124-129

ПРОХОРОВА Олена Вікторівна –кандидат педагогічних наук, доцент кафедри західних і східних мов та методик їх навчання
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4407-8462>

e-mail: pr. elena@mail. ua

СУТНІСТЬ КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ ЛЕКСИКИ ПРИ ВИКЛАДАННІ СХОДОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В даний час актуальним в процесі навчання лексики при викладанні східнознавчих дисциплін є те, що активно впроваджуються когнітивні і комунікативні технології, тому що комунікативно спрямоване заняття передбачає формування системи певних знань, умінь і навичок, і надає можливість студентів сформувати конкретні компетенції, а саме – мовні, соціокультурні, дискурсивні, соціальні, стратегічні.

Вивчення східних мов в рамках комунікативно-когнітивного підходу обумовлено сучасними вимогами до навчального процесу відповідно до психічних особливостей і когнітивних переваг студентів, для розвитку у них адекватного уявлення про систему, що вивчається і вміння спілкуватися іноземною мовою. Комунікативно-пізнавальний підхід до навчання підвищує інтерес студентів до вивчення східних мов, оскільки він заснований на обліку комунікативних потреб і їх закономірностей процесу пізнання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерес до когнітивно-комунікативного навчання східнознавчих дисциплін поступово зростає. Проблема навчання східних мов розглядається не як навчання власне лінгвістичних знань, а як трансляція знань про світ. Когнітивно-комунікативна методика навчання висвітлена в багатьох працях сучасних лінгводидактів (О. М. Горошкіної, І. П. Дроздової, М. І. Пентлюк, Т. В. Симоненко). Окремі лінгводидактичні аспекти цього методу розроблено в надбаннях сучасних учених М. С. Вашуленка, С. О. Карамана, В. Я. Мельничайка, Н. В. Подлевської, Г. Т. Шелехової.

Мета статті – проаналізувати сутність когнітивно-комунікативного підходу до навчання лексики при викладанні східнознавчих дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здатність студентів ефективно та вільно спілкуватись іноземною мовою,

розвиток їхнього адекватного уявлення про мову, що вивчається, вимагають сучасних методів навчання, в основу яких слід покласти когнітивно-комунікативний метод не тільки як засіб навчання суто лінгвістичних понять, спілкування та формулювання думки, а й як засобу трансляції знань про світ, соціалізації індивідууму та пізнання культури народу, мову якого вивчаєш. Тож інтерес до такого методу навчання іноземної мови, що передбачає організацію знань і навичок, сприяє формуванню лінгвістичних, соціокультурних, соціальних і стратегічних компетенцій, постійно зростає [9].

Для формування лексичної компетенції з урахуванням вимог когнітивного підходу необхідна система вправ, так як в даному випадку вправа є елементарною одиницею навчання і не підлягає подальшому дробленню. Говорячи про когнітивно-комунікативний аспект вивчення лексики, слід визнати взаємозв'язок комунікативного і когнітивного, коли знання передаються при комунікації. При цьому відбувається накопичення знань в пам'яті студентів, їх систематизація, що позитивно впливає на пізнавальну діяльність. У цьому також виражена когнітивна функція мови. Теорія граматики укладає в себе розуміння того, що таке мова, як вона функціонує у вигляді комунікативної системи. Вивчаючи лексику і виконуючи вправи, які студенти повинні вміти зв'язати воедино лексичні знання і їх власний досвід. З цього випливає висновок, що не слід розділяти лексику і комунікацію. І чим активніше і ефективніше працюють когнітивні процеси, тим успішніше буде йти процес навчання.

З появою та поширенням комунікативного підходу до навчання іноземної мови у зарубіжній методиці з'явилась тенденція недооцінювати роль когнітивних процесів при вивченні іноземної мови. Їх пов'язували лише з заучуванням правил і системним вивченням іноземної мови, але це означає розуміння когнітивного підходу у вузькому значенні. Проте у

вітчизняній психології та методиці когнітивність розуміють значно ширше і навіть виділяють різні рівні когнітивності. Когнітивність (лат. *cognitio* – пізнання, вивчення, усвідомлення) – це здібність до розумового сприйняття і переробки зовнішньої інформації. Когнітивна психологія використовує це поняття по відношенню до психічних механізмів обробки інформації на різних рівнях пізнавального відображення (як перетворюється інформація в умовах її сприйняття, як 120 організується збереження інформації у довготривалій семантичній пам'яті, як будуються дедуктивні висновки тощо) [7].

Оскільки формування лексичної компетенції та лінгвістичний розвиток студентів неможливі без урахування розвитку їхньої когнітивної сфери, що охоплює такі процеси, як мислення, сприйняття, увагу, пам'ять, уяву, то й засоби подання лексики, її інтеріоризація, контроль за її використанням повинні відповідати загальним когнітивним закономірностям.

Когнітивний аспект повинен бути включений в комунікативний і підпорядкований йому, але разом з тим повинен проявлятися там, де для цього є підстава: де необхідно знайти будь-які аналогії, що полегшують засвоєння, або, навпаки, виявити відмінності, щоб уникнути уподібнення (інтерференції).

Когнітивний підхід з'явився завдяки генезису і кризі аудіолінгварного підходу, який спирався на біхевіоризм, що вважав, що людська поведінка зводиться до ланцюга стимулів-реакцій. Основоположником даного підходу був Б. Скіннер, який розробив систему принципів поведінки людини в чітко визначених умовах. На процес викладання сходознавчих дисциплін, перш за все, впливає навколишній світ студента, а не генетичний фактор. Аудіолінгвальний метод прирівнював процес оволодіння мовою до процесу формування навичок в результаті закріплених реакцій за умови їх позитивного підкріплення. В основі навчання лежали лексичні зразки, що піддавалися механічного тренування за допомогою системи трансформаційних вправ, що забезпечувало запам'ятовування мовного матеріалу.

Дотримуємося думки про рівнозначності комунікативного і когнітивного компонентів у викладанні. Винесення ж поняття «когнітивний» в назві підходу на перше місце пояснюється історичною обумовленістю його появи і основоположенням особистісно-

індивідуальних і соціально-особистісних характеристик студентів для вибору методичного інструментарію і підходу до навчання.

Когнітивно-комунікативний підхід до навчання теоретично обґрунтовує комунікативну методику викладання східних мов. Використовуючи цей підхід, можна розв'язувати методичні питання, пов'язані з відбором, організацією, послідовністю вивчення лексичного матеріалу і способів його пред'явлення і тренування. При цьому слід враховувати комунікативну потребу студентів і навчальні умови. При використанні когнітивно-комунікативного підходу відбувається забезпечення свідомого засвоєння мовних, країнознавчих і культурно-естетичних знань, за допомогою яких відбувається розвиток і задоволення пізнавальних інтересів і запитів формування особистості студента, який вивчає східну мову на мінімально необхідному рівні [6].

Отже, когнітивно-комунікативний підхід навчання студентів іноземної мови розглядається як метод навчального процесу, що підпорядковується системі комунікативних, фахових та пізнавальних завдань, передбачає вивчення функціонування мови в динаміці, базується на принципах комунікативної спрямованості, а також полягає у свідомому й відповідальному підході студентів до вивчення іноземної мови, де студент є активним учасником навчального процесу, а не пасивним відвідувачем занять [3].

В основі процесу пізнання та, відповідно, й в основі комунікативно-когнітивного підходу лежить активність особистості. Когнітивний підхід до навчання реалізується в тому випадку, коли відбувається заміна суб'єктно-об'єктних відносин на суб'єктно-об'єктну взаємодію, тобто коли студент є активним учасником процесу навчання, а не об'єктом навчальної діяльності викладача. Під час когнітивного підходу людина, яку навчають, є центром освітнього процесу, є особистістю, що мислить, яка активно переробляє інформацію.

Когнітивно-комунікативний підхід до навчання теоретично обґрунтовує комунікативну методику викладання сходознавчих дисциплін, тобто, використовуючи даний підхід можна вирішити методичні питання, пов'язані з відбором, організацією, послідовністю вивчення мовного матеріалу і способів його пред'явлення і тренування, при цьому слід враховувати комунікативну потребу

студентів і навчальні умови. Відзначимо також, що при використанні когнітивно-комунікативного підходу відбувається забезпечення свідомого засвоєння мовних, країнознавчих і культурно-естетичних знань, за допомогою яких відбувається розвиток і задоволення пізнавальних інтересів і запитів формування особистості студента, що вивчає східну мову на мінімально необхідному рівні.

О. І. Вовк висуває такі основні принципи комунікативно-когнітивного підходу:

- навчання східної мови в процесі когнітивно-комунікативної діяльності;
- стимулювання мовленнєво-розумової активності суб'єктів пізнання;
- створення автентичних умов їхньої соціалізації;
- урахування індивідуальних пізнавальних стилів і навчальних стратегій;
- розвиток і розширення простору знання;
- становлення мовної особистості;
- формування картини світу;
- розвиток множинного інтелекту;
- контекстуальність комунікативно-когнітивної діяльності;
- розвиток критичного мислення;
- становлення здатності до концептуального структурування інформації [2].

Ефективність когнітивно-комунікативної методики навчання читання забезпечується комплексом вправ, у якому враховуються індивідуально-особистісні характеристики, когнітивні стилі та стратегії студентів. За допомогою когнітивно-комунікативної методики навчання читання іноземною мовою можна скоротити шлях оволодіння великим об'ємом іноземної інформації, яка необхідна студенту, а також покращити швидкість та якість її вилучення для подальшого використання.

Когнітивна методика ґрунтується на загально дидактичних і лінгводидактичних принципах навчання, з-поміж яких провідними вважаємо:

- особистісний – орієнтування на особистість;
- етнокультурологічний – навчання мови в контексті східної культури, пізнання якої відбувається у взаємодії з культурами інших народів;
- інтегративності – інтеграція здобутої пізнавальної інформації, спільна творча діяльність;
- емоційності – збагачення позитивними емоціями;

- креативності – забезпечення результативної творчої діяльності;
- активної пізнавальної спрямованості – формування мотивації в засвоєнні лінгвістичних знань, спроектованих на ефективне спілкування в будь-якій життєвій ситуації.

Когнітивно-комунікативна методика, перш за все, передбачає створення ментального образу іноземного слова чи граматичного явища – так званого концепту. Концепт є одним з головних понять когнітивної лінгвістики та позначає цілісне образне уявлення про предмет. Основою для надбудовування концептів є фрейм – шаблон, що відображає сценарії, за зразком яких у свідомості людини відтворюється більшість ситуацій [10].

Провідну роль в утворенні синтезу комунікативного і когнітивного підходу грає комунікативний принцип. Когнітивний принцип в рамках навчання східних мов абсолютно необхідний, тому що він заснований на вже отриманих при оволодінні студентом рідною мовою когнітивних умінь, що значно полегшує процес оволодіння іншою мовою.

Завдяки комунікативно-когнітивному підходу з'явилося усвідомлення необхідності враховувати психологічні та психолінгвістичні проблеми студентів. Прийоми навчання мають величезний виховний потенціал, так як розвивається незалежність мислення і дії, бажання самим керувати своїм навчанням і оцінювати його, що сприяють духовному та соціальному розвитку особистості.

Концептуальні положення комунікативно-когнітивного підходу до навчання іноземного міжкультурного спілкування містять такі аспекти:

- міждисциплінарність як основний дидактичний принцип в навчанні іноземного спілкування;
- принцип рівневого підходу до вивчення функціонування мови як засобу спілкування, що включає лінгвістичний, соціальний та культурологічний рівні;
- принцип моделювання діяльнісного характеру іноземного міжкультурного спілкування, з урахуванням його трикомпонентної структури, що охоплює комунікацію, інтеракцію, перцепцію і механізми, що забезпечують їх функціонування;
- принцип розвитку і вдосконалення когнітивної, мовної, художньої та наукової картин світу в процесі навчання міжкультурного спілкування, як основний

принцип розвитку і виховання полікультурної мовної особистості в професійній підготовці фахівців з східних мов в межах викладання східнознавчих дисциплін [1].

Основним методичним принципом при навчанні анотуванню вважається принцип цілісного сприйняття тексту. Когнітивна психологія доводить, що сприймати інформацію легше, якщо студент уявляє, що саме він буде вивчати. Тому при когнітивно-комунікативному підході аналіз починається з тексту в цілому і спрямований на виявлення його макроструктури, яка матеріалізується студентами текстовою матрицею. Після того, як складена текстова матриця, починається робота з його лексико-граматичними одиницями, що спонукає студентів до мовної згодки на основі контексту.

Використання комунікативно-когнітивного підходу до викладання іноземних мов вважається найдоцільнішим, оскільки він забезпечує інтенсифікацію навчального процесу, що є важливим за умов скорочення аудиторних годин і збільшення обсягів самостійної роботи студентів. Цей підхід спрямований на розвиток основних видів мовленнєвої діяльності – читання, письма, аудіювання та говоріння – в умовах, що моделюють ситуації реального професійного спілкування іноземною мовою, та стимулює мовленнєво-розумову активність студентів. Комунікативно-когнітивний підхід також передбачає вирішення практичних завдань, доцільних у професійній діяльності, тобто таких, що охоплюють інтереси і потреби студентів та відображають «систему взаємовідносин комунікантів» [5, с. 43]. Поєднання комунікативного та когнітивного підходів сприяє формуванню у студентів лінгвістичного концепту знання, що розуміють як тип ментальної репрезентації сприйнятої та обробленої вербальної та невербальної інформації.

Комунікативно-когнітивні технології характеризуються своєю спрямованістю на розвиток навчально-пізнавальної компетенції, вони розвивають інтелектуальні здібності студентів, привчають їх до спостережливості, рефлексії, формують навчально-дослідницькі та науково-дослідні вміння, розвивають критичне мислення, стратегії розуміння усних та письмових текстів професійної спрямованості. Ці технології включають в себе складання концептуальних карт, роботу з таблицями, схемами, колажування, створення проєктів з використанням кейс-методу, участь у

навчальних та наукових конференціях та ін. Формування міжкультурної компетентності на основі комунікативно-когнітивного підходу – це комплексний освітній процес, що здійснюється на основі цілісної методико-філологічної моделі, яка припускає: підбір теоретичного матеріалу, що відображає сучасні тенденції в мові і мовній політиці; аналіз міжкультурних універсалій і опозицій; реалізацію навчально-практичних заходів, орієнтованих на акцентуацію та освоєння культурних відмінностей, відображених в окремих фрагментах картини світу. При такому підході формування професійної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців, коли «майбутній фахівець використовує іноземну мову, щоб самостійно отримувати й розширювати свої знання і досвід» [8, с. 28], стає метою навчання, чинником, що визначає всю навчально-методичну організацію курсу з іноземної мови, і засобом активізації особистісного потенціалу студента.

Дослідження показали, що когнітивно-комунікативний підхід у навчанні потребує насамперед створення образу іншомовного слова. Сформований в пам'яті образ слова носить когнітивний (ментальний) характер [7, с. 84]. О. О. Залевська представляє особливий спосіб організації мовного та мовленнєвого досвіду студентів. Вона пропонує проводити роботу над побудовою когнітивного образу слова на етапі концептуалізації word-study за П. Турвич [4, с. 36]. На цьому етапі студент має потребу у різноманітній інформації та мовних особливостях слова. Після побудови образу слова та накопичення інформації про нього настає етап інтеріоризації, тобто поступового розвитку вміння використання нової лексичної одиниці та введення її у довготривалу пам'ять. Інформація про слово перероблюється свідомістю студента і організується у вигляді спеціальних об'єднань. У такому процесі беруть участь когнітивні системи. На наступному етапі відбуваються асоціативні зв'язки слова. Когнітивний образ слова стає більш тривалим та сталим. І якщо наявна необхідна мотивація, позитивний мовний та мовленнєвий досвід, відчуття мови, комбінаційні здібності та креативність у мовленнєвій діяльності студента, то проходить процес «кристалізації», «вращення» сформованих образів у різні види. Важливою умовою оволодіння лексичним аспектом іншомовного мовлення є саме побудова розмереженої системи

зв'язків у слові.

У ході розкриття сутності когнітивно-комунікативного підходу, з'ясовано, що окремо когнітивному приділено менше уваги, ніж комунікативному при формуванні у студентів граматичної компетенції. Сутність когнітивного підходу полягає у всприйнятті, пізнанні й розумінні людиною дійсності; здобутті, обробці, структуруванні, зберіганні, виведенні та використанні знань; вивченні й поясненні пізнавальних процесів і механізмів. Такий підхід повинен забезпечити загальні здібності, які виявляються в позитивній кореляції між діями та проблемними завданнями, які потребують подальшого розгляду.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Впровадження когнітивно-комунікативної методики в процес викладання східнознавчих дисциплін варто вважати доцільним, оскільки вказане поєднання педагогічних підходів забезпечує розвиток як когнітивних, так і мовленнєвих навичок; інтенсифікує процес навчання мови та відповідає загальноєвропейським рекомендаціям із питань мовної освіти.

У подальшому доцільно звернути увагу на практичних аспектах реалізації когнітивно-комунікативного підходу до навчання лексики при викладанні східнознавчих дисциплін.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Барабанщиков В. А. Коммуникативный подход к исследованию когнитивных процессов / Барабанщиков В. А. // Сайт НОУ ВПО «Институт психоанализа» / [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.inpsycho.ru / info / resursy / biblioteka / stati-prepodavatelej (дата звернення: 15.02.2021).
2. Вовк О. І. Когнітивно-комунікативна компетентність майбутніх філологів: нова парадигма сучасної освіти / О. І. Вовк. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2013. 500 с.
3. Гончаренко А. Особистісно-орієнтована модель освіти: підготовка педагога / А. Гончаренко // Дошкільне виховання 2008. № 1. С. 10–13.
4. Залевская А. А. Введение в психолингвистику / А. А. Залевская. М.: РГГУ, 2000. 348 с.
5. Коростелев В. С. Принципы создания системы коммуникативного обучения иноязычной культуре / В. С. Коростелев, Е. И. Пассов, В. П. Кузовлев. // Иностранные языки в школе. 1987. № 2. С. 43–44.
6. Прохорова О. В. Сутність когнітивно-комунікативної методики викладання та її застосування при викладанні східнознавчих дисциплін / Прохорова О. В. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 43 Т. 3 С. 56–59.

7. Солсо Р. Когнитивная психология / Р. Солсо. Питер, 2006. 588 с.

8. Степанова І. С. Реалізація комунікативного підходу до викладання іноземних мов у технічних вишах: Матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції «Гуманізм та освіта». 2008. [Електронний ресурс]. URL: http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/stepanova.php (дата звернення: 15.02.2021).

9. Табанюхова О. М. Використання когнітивно-комунікативного методу у викладанні іноземних мов у вищих навчальних закладах / О. М. Табанюхова //Лінгвістичні та соціокультурні проблеми в перекладі. Матеріали міжвузівського семінару. К.: ЦННПВ НА СБУ, 2017. С. 100–106

10. Томенюк О. Когнітивний підхід до аналізу мовних явищ / О. Томенюк // Актуальні питання гуманітарних наук. 2015. № 11. С. 141–146.

REFERENCES

1. Barabanshchikov, V. A. (2019). *Kommunikativnyi podkhod k issledovaniyu kognitivnykh protsessov*. [Communicative approach to the study of cognitive processes].
2. Vovk, O. I. (2013). *Kommunikativno-kognitivna kompetentnist maibutnykh filolohiv: nova paradyhma suchasnoi osvity*. [Communicative-cognitive competence of maybut philologists: a new paradigm of contemporary education]. Cherkasy.
3. Honcharenko, A. (2008). *Osobystisno-orientovana model osvity: pidhotovka pedahoha*. [Personality-oriented model of education: teacher training]. Kiev.
4. Zalevskaia, A. A. (2000). *Vvedeniye v psikholyngvystyku*. [Introduction to psycholinguistics]. Moscow.
5. Korostelev, V. S. (1987). *Pryntsypy sozdaniya systemy kommunikativnoho obucheniya ynoiazichnoi kulture*. [Principles of creating a system of communicative learning of foreign language culture].
6. Prokhorova, O. V. (2019). *Sutnist kognitivno-kommunikativnoi metody vykladanni ta yii zastosuvanni pry vykladanni skhodoznavchykh dystsyplin*. [The essence of the cognitive-communal methodology of victories and stasis in the victories of similar disciplines].
7. Solso, R. (2006). *Kognitivnaia psikhohyia*. [Cognitive psychology]. Pyter.
8. Stepanova, I. S. (2008). *Realizatsiia komunikativnoho pidkhodu do vykladanni inozemnykh mov u tekhnichnykh vyshakh*. [Implementation of a communicative approach to teaching foreign languages in technical universities].
9. Tabaniukhova, O. M. (2017). *Vykorystanni kognitivno-kommunikativnoho metodu u vykladanni inozemnykh mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh*. [The use of cognitive-communicative method in teaching foreign languages in higher education]. Kiev.
10. Tomeniuk, O. (2015). *Kognitivnyi pidhid do analizu movnykh yavysch*. [Cognitive Pidhid to the Analysis of Movies].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПРОХОРОВА Олена Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри західних і східних мов та методик їх навчання ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Наукові інтереси: методика навчання англійської мови у вищій школі, східні мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PROKHOROVA Olena Viktorivna – PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), Senior Lecturer, Department of Western and Eastern Languages and Methods of their Teaching, South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky.

Circle of scientific interests: methods of teaching English language in higher school, eastern languages.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2021 р.

УДК 373

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-192-129-132

СВЕЩИНСЬКА Наталя Василівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1290-136X>

e-mail: pednauk@gmail.com

**ОСОБЛИВОСТІ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний етап розвитку музичної освіти висуває на перший план завдання виховання спеціаліста–професіонала, що володіє декількома видами діяльності, здатного кваліфіковано вирішувати професійні проблеми в нових соціо-культурних умовах. В руслі намічених тенденцій важливим завданням музичної освіти стає розширення сфери практичної діяльності педагога-музиканта, музиканта-виконавця, що забезпечує професійну затребуваність та соціальну значущість. Сфера діяльності для музиканта-виконавця є концертмейстерська робота, яка за своєю специфікою вимагає від спеціаліста не тільки володіння традиційними виконавськими навичками, але й цілого комплексу особистісних якостей та вміння творчо працювати з нотним матеріалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема виявлення природи музично-виконавської діяльності досить розроблена в психолого-педагогічній, музикознавській та музично-педагогічній літературі. Виконавська діяльність музиканта розглядається як один з видів творчої діяльності та характеризується неповторністю по характеру здійснення та результату, оригінальністю, суспільно-історичною та індивідуальною унікальністю. (Б. В. Асафев, Л. А. Мазель, В. В. Медушевський, С. В. Назайкинський, Л. І. Божо-

вич та ін.). Вона діалектично поєднує в собі інтуїтивне, емоційне, раціональне та має в своїй основі комунікативний процес, спрямований на передачу музичної інформації від композитора до слухача. Мистецтво акомпанементу, його теорія та практика розглядаються в дослідженнях піаністів-практиків (А. А. Люблінський, Є. М. Шендерович, Н. А. Крючков, Л. М. Живов та ін.). Музиканти піднімають питання проблеми творчих взаємовідносин піаніста-концертмейстера та соліста, взаємозв'язку сольної та фортепіанної партій, питання навчання студентів-концертмейстерів читанню нот з листа (В. В. Подольська, Р. А. Верхолаз), досліджується проблема формування художніх критеріїв концертмейстерської майстерності (Н. Н. Горошко) та ін. багатьма вченими (Н. Н. Горошко, М. В. Воротний, В. П. Саранін, П. Н. Євтіхiev) підкреслюється комплексна природа професійної майстерності концертмейстера, що складається із сукупності спеціальних знань, виконавських умінь та навичок, індивідуально-психологічних якостей особистості.

Відомі праці: підручник Т. Молчанової «Мистецтво піаніста-концертмейстера» (Львів, 2001) [5], дисертаційні дослідження Л. Повзун «Наукові і художні аспекти мистецької діяльності піаніста-концертмейстера» (К., 2005) [6], та